

Események kultúrfrontunkról

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya mind hatékonyabb munkát fejt ki vajdasági magyar népünk kultúréletének továbbfejlesztésében. Megerősödött a Magyar Osztály szervezete, kibővült apparátusa, az osztály mind nagyobb mértékben magaköré tömöríti kultúrkadereinket és e mindjobban összefogódó, növekvő erejével egyre nagyobb hatást tud kifejteni a magyar kultúregyesületek működésére is tartományunk falvaiban és városaiban. A vajdasági magyar kultúrélet központi irányító szerve fejlődésének olyan időszakát éli, amelyben komoly fordulatot tesz arra, hogy a gyakorlatban is ténylegesen és teljességgel betöltse irányító szerepét.

A föllendülés legnyomósabb jelei a szakosztályok átszervezésében és lendületes fölelevenedésében nyilvánulnak meg.

December 5-én ülést tartott a népművelési szakosztály. A problémák megvitatás után ez a szakosztály nagy fontosságú föladatokat tűzött ki.

Konkrét tennivalókat szögezett le abból a célból, hogy minden magyar kultúregyesületben erős szervezetű, jólműködő népművelési szakosztályok jöjjenek létre. Ebből a célból első sorban is kidolgozza és minden magyar kultúregyesületnek megküldi az egyesületi népművelési szakosztályok szervezeti vázlatát. A szervezeti séma mellé fűzött magyarázatban körülírja a szakosztályok munkakörét, tennivalójukat az írástudatlanság kiküszöbölése és a volt írástudatlanok továbbképzése terén, a népkönyvtárak eredményesebb működése érdekében és a népművelés harmadik fontos ágazatában, ami népművelő előadások és tanfolyamok szervezéséből áll.

A szakosztály természetesen abból indul ki, hogy nem a séma, nem a körlevél hozza majd létre a jó népművelési szakosztályokat az egyesületekben, hanem csakis a munkában erősödhetnek meg a már meglévők, vagy jöhetnek létre és erősödhetnek meg az ilyen szakosztályok ott, ahol még nem léteznek. Eppen ezért fölszólítást küldött a magyar kultúregyesületek vezetőségeinek, hogy tegyenek meg minden elkövethetőt első sorban is annak érdekében, hogy működési területükön írástudási vagy továbbképző tanfolyamra járjon minden magyar írástudatlan, vagy aki nemrég tanulta meg a betűvetést és tanfolyam nélkül nem tud továbbhaladni a maga művelésében. A fölszólítás azonban sok helyütt csak papíron maradhatna, ha a szakosztály nem sürgetné ki minden egyesülettől, hogy beküldje jelentését az elvégzett munkáról, továbbá ha nem szervezné meg a terepen folyó munka ellenőrzését is ott a helyszínen, a járássok, városok, falvak és kultúregyesületek mindgyakoribb látogatásával — amit az ülés szintén elhatározott.

E legsürgősebb tennivalón kívül egész sor más föladat gyakorlatbani elindítását is kitézte az ülés. Ezek között szerepel: újabb könyvtárosi tanfolyam szervezése lehetőleg Noviszádon, a magyar könyvtárak könyvvállományának fölülvizsgálata, ahol erre szükség van, segítségnyújtás az egyesületi könyvtáraknak a körülöttük rajzó élet fölpezdítésére, szerb nyelv, magyar helyesírási és helyes nyelvhasználati, valamint más tanfolyamok létesítése kultúregyesületeinkben, intézkedések arra, hogy egyesületeinkben tartalmas és színvonalas népművelő előadások hangozzanak el.

E legutóbbi föladat megvalósítása céljából a szakosztály összeállította Vajdaság legjobb magyar nyelvű előadóinak aktíváját, meghatározott egy bizonyos témakeretet, így valóra váltja, hogy a helyi előadókon kívül központilag kiküldött előadók is rendszeresen előadásokat tartanak vidéki egyesületeinkben.

*

A drámai szakosztály egy hónapos rendezői tanfolyam megtartását szervezte meg, amely f. hó 16-án nyílt meg Szuboticán, a Magyar Népszínház mellett. Ez már a második ilyen tanfolyam. Erre a tanfolyamra nagyjából azok a magyar kultúregyesületek küldtek hallgatót, amelyeknek dráma-csoportjai nem rendelkeznek megfelelő rendezővel, amelyek nem küldtek hallgatót a nyáron megtartott hasonló tárgyú tanfolyamra. Semmi kétség aziránt, hogy ez a tan-

folyam jelentősen hozzájárul drámai csoportjaink munkájának főleg minőségi följavításához. Minden adottság meg van arra, hogy a tanfolyamisták jelentős szaktudást sajátítsanak el. A tanfolyam szakelőadói a Magyar Népszínház rendezői és színészei, akik a színjátszás gyakorlati tapasztalatai alapján tartják meg előadásukat. A tanfolyamisták látogatják a színházi próbákat, gyakorlati úton is tanulhatnak.

Már e tanfolyamon történő szakoktatás nyújtásával is nagy segítséget nyújt a Magyar Népszínház a műkedvelő-együtteseknek, de nem ez a segítség egyetlen formája. A drámai szakosztály és a Magyar Népszínház együttese karöltve megszervezték a színház tagjainak rendszeres kilátogatását egyes drámai csoport próbáira. Pótolhatatlan szaksegítség nyújtanak ez alkalmakkor színházunk rendezői és színészei a műkedvelőegyütteseknek. Ehhez járul még a segítség harmadik módja: a színház turnéi Vajdaság városaiban és falvaiban. Im néhány igen fontos körülmény, amelyet semmiképp se szabad figyelmen kívül hagyni a Magyar Népszínház azon szerepének értékelésekor, amit népünk kultúreléletében betölt.

A drámai szakosztály különösen azon dolgozik még, hogy tovább bővítse a műkedvelőegyütteseknek ajánlott keretrepertoárt, de méginkább azon, hogy a játékrendbe vett színdarabokat hozzáférhetővé is tegye együtteseink számára. Folyamatba is tette már vagy egy tucat színdarab kiadását. Soha ezelőtt nem volt nyomdánkban szedés és nyomás alatt annyi színdarab, mint most van.

A »Színpadunk« sorozatban egy olyan termék kiadását is folyamatba tette a drámai alosztály, amilyen eddig nem jelent meg — ez pedig: műsoranyag vidámműsorok, vidámestek számára. Ez az anyag addig hat, amíg időszerű, van hát ok rá siettetni megjelenését.

Az említettekén kívül más problémákkal is foglalkoznia kell e szakosztálynak, de mindenek előtt komoly fordulatnak kell nála bekövetkezni az irányba, hogy tényleg, mint szakosztály működjön, tartson teljes üléseket, szervezzen meg egy jó belső munkamegosztást és hasson oda, hogy lent a kultúregyesületekben is megerősödjenek a drámai szakosztályok, vagy létrejőjenek azokban az egyesületekben, amelyekben ezidőszert nem léteznek.

*

A Magyar Osztály irodalmi szakosztályát a gyakorlatban folyóiratunk, a HID szerkesztőbizottsága képezi. A HID körüli irodalmi élet, minden fogyatékossága mellett is, egyike kultúrunkánk legtevékenyebb, eseményekben leggazdagabb ágazatának azok között, melyeknek szálai a Magyar Osztályban összefutnak.

Irodalmi életünk fontos eseménye volt az az irodalmi vita-est, amelyet szerkesztőségünk szervezésében e hó 17-én tartottunk. A vita-esten két bevezető előadás hangzott el: 1. Lőrinc Péter: A tájékoztatóirodás rágalomhadjárat romboló munkája a kultúra, művészetek és irodalom terén; 2. B. Szabó György: Lenin a művészetéről és irodalomról. Az előadásokat tartalmas, gondolatokban gazdag és sok gyakorlati kérdést és feladatot fölvető vita követte, amelyben a jelenlévők nagyobb része fölszólt. Ez irodalmi vitánkon 35 jelenlévő vett részt, közöttük íróink, irodalomtanárok, sajtónk munkásai, művészek, könyvkiadásunk munkatársai, néhány főiskolás és mások.

Lőrinc Péter jelen számunk bevezető cikke alapján tartotta meg előadását. B. Szabó György előadásáról és a vitáról folyóiratunk 1950. januári számában adunk beszámolót.

*

A Szerbiai Népköztársaság Kultúregyesületeinek Szövetsége hathónapos versenyre szólította föl köztársaságunk kultúregyesületeit. Ez a verseny f. évi november 1-én kezdődött és 1950. május elsejéig tart. Mindaz, amit a Magyar Osztály munkájáról e jegyzetünkben elmondunk, szervesen bekapcsolódik a szocialista kultúra fejlesztésére indított versenyharcba. A verseny feltételek a kultúrunka minden ágazatát felölelik, ezzel szemben jegyzetünk csak három ágazatról szól. Nem véletlenül. Tény, hogy a Magyar Osztály említett szakosztályai dolgoznak ezidőszert a legcselekvőbbben. De hírül se következik ebből, hogy

kultúrunk többi ágazataiban semmi se történik. Mindjobban fölfejlődnek a Magyar Osztály főbb szakosztályai is. Abban pedig egyenesen biztató jelet kell látnunk, hogy kultúrunk irányítószerve ezúttal az időszerű konkrét feladatokat ragadta üstökön és bizonyos értelemben ahhoz tartja magát, hogy jobb kevesebbet markolni, de jobban megfogni. Fokozatosan, de mégis fölfejlődünk kultúrforradalmunk frontjának teljes szélességében, ezúttal minden jel szerint úgy; hogy rajvonulunkban nem következik be szakadás, munkánk pedig kilábol a kampányszerűség kallasztó betegségéből.

O. M.

Néhány szót a szuboticei írók klubjáról

Már 1947-ben összeverődött Szuboticán bizonyos irodalmi csoport, írók csoportja a Kultúrszövetség és a Híd körül, amely magában foglalta az irodalommal tevékenyen foglalkozó írókat, akik ösztönszerűleg találkoztak a lektornál, a Híd kiadóhivatalában stb. Ilyenkor el-elbeszélgettek munkájukról — készekről és készülőkéről, megjelentekről és még meg nem jelentekről, de ez a munka nagyjában magán viselte a spontaneitás jegyeit.

Amikor 1948 nyarán Noviszádon megalakult a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége és annak Magyar Osztálya — aminek folytán Noviszádra helyeződött át a vajdasági magyar kultúrelvet központja is — átmenetileg megszűnt a szuboticei írók és irodalmárok csoportba verődése. Írók ugyan ezután is voltak Szuboticán és ma is vannak, de nem volt egy olyan intézmény, egy egyesület-féle, amely összefoglalta volna őket, amely helyet, alkalmat és lehetőséget nyújtott volna egyéni és irodalmi problémák megbeszélésére és arra, hogy új alkotásaikat baráti bírálatra előterjesszék. Elsősorban ezt a hiányt igyekezett pótolni a kultúregyesületek szerbiai szövetségének a kezdeményezése, hogy ebből a célból a városi kultúregyesületek szövetsége Szuboticán klubot létesítsen az itteni írók és irodalommal foglalkozók számára.

Mint hogy a szocializmus építése minden téren szükségessé teszi a tervszerű, szervezett munkát, nem bízhatja az irodalom fejlődését sem a véletlenre, hanem szükséges, hogy ezen a téren is szervezett munka folyjék. Szükséges, hogy íróink pontosan tudják, milyen feladatok megoldása vár rájuk a szocialista építésben, mi a feladatuk az ország mai helyzetében, a Szovjetunió vezetői által hazánk ellen indított tájékoztatóirodás rágalomhadjárat egyre féktelenebbé válása idején. Elengedhetetlen, hogy íróink ismerjék egymást, találkozzanak gyakran egymással, beszéljék meg az aktuális politikai, irodalomelméleti és egyéb problémákat; tanuljanak egymástól, tanítsák egymást és megosszák egymásközt tapasztalataikat. Ebből a célból indult meg a kezdeményezés, hogy a Szuboticán és környékén élő írók tartsanak összejöveteleket, a munka ezen formája is bővítsen a lehetőséget arra, hogy tanuljanak, fejlődjenek és alkossanak. Azonban már a vezetőség is, a tagság is sokkal szélesebbre tervezte ezt az irodalmi klubot. Úgy terveztük, hogy bevonjuk nemcsak az írókat, hanem mindenkit, aki az irodalmat vagy bármely más művészetet szereti, vagy műveli, hogy kritikai érzékével, vagy alkotásával serkentse a munkát és emelje a színvonalat.

Egyesületünk 1949. május 18-án alakult meg. Az alakuló közgyűlésen mintegy húsz író, tanár és irodalombarát gyűlt össze, hogy megbeszélje a további teendőket, megvitassa, milyen keretek között működhet az egyesület és milyen anyagi lehetőségeket nyújt erre a működésre a kultúrkörök szuboticei szövetsége. A vajdasági kultúrkörök szövetsége írói alosztályának nevében Csiplics Bogdán, író, üdvözölte a gyűlést, majd Vujkov Bálint vázolta a kerettervezetet, amelyet az egyesületnek kellett konkretizálnia. Egyesületünk a kultúrkörök szuboticei szövetsége keretében működik, amely klub-helyiséget bocsátott rendelkezésére. A szövetségnek belül párhuzamosan magyar és szláv alosztály működik és nagyjában a munka is azonos irányban halad. Mindegyik alosztály önálló vezetőséget választott: elnököt, titkárt és 3 tagú bírálóbizottságot, amelynek leg-

főbb munkája a szerzői és egyéb irodalmi estek anyagának előkészítése, az önálló művek elbírálása és felolvasásra, illetve közlésre való ajánlása.

A legfőbb munkaforma a hetenként tartott munka-összejeövetel, amelynek főcélja az u. n. autodidakták hiányos ismereteinek pótlása: a világirodalom, a nemzeti irodalom és a délszláv irodalom klasszikusainak, valamint a mai irodalom legnagyobb alakjainak bemutatása. Főadata ezenkívül, hogy előmozdítsa elsősorban irodalom-elméleti és nyelvi problémák tisztázását. Ilyen irányban meg is indult kezdetben a munka, de nagyrészt csak hivatásos írókat és esetleg néhány irodalom-tanárt sikerült összegyűjteni, míg szélesebb köröket, vagy más művészeti ágakkal foglalkozó egyéneket nem sikerült bekapcsolni. Ugyancsak kevés eredményt mutathatunk fel a fiatalok, a kezdők összegyűjtésében is.

Az alakuló közgyűlés után közvetlenül meg is indult a munka. Az első előadás irodalom-elméleti kérdést igyekezett tisztázni és az eszmeiség és tendencia kérdését vetette fel. A kérdés — éppen időszerűségénél fogva — igen élénk vitát váltott ki, hisz ez a kérdés rendkívül fontos ma írónk és irodalmunk számára egyaránt. Sokat beszélnek és még sokkal többet kell beszélni arról, hogyan helyezze el az író a haladó eszmét és az irányzatot a műben anélkül, hogy a mű művészi értékének rovására menjen, sőt úgy, hogy az igazi művészi igazsággal egybeessen és a művészi színvonalat emelje. Valamennyi tag közös meggyőződése, hogy ilyen elméleti kérdések tisztázására elengedhetetlenül szükség van, mert írónk közül sokan nélkülözik munkásságunkban a szükséges elméleti tudnivalókat, a tanulás pedig egyéni úton is csak ilyen előadások nyomán és hatására indulhat el.

A második előadás nyelvi problémát vetett fel, főleg a nyelvhelyesség és a nyelvtisztaság kérdését, valamint a magyar író magasztos hivatását ebben s egyszerűsége komoly felelősségét is. Az előadást Cabai József, a magyar nyelv jó ismerője és tanára tartotta, aki egész sor példán szemléltetve, hogy milyen nagy mértékben itatódtak bele a magyar nyelvbe bizonyos idegenszerű kifejezések, nemmagyaros szórend a mondatban, stb. A vita folyamán még sok konkrét kérdés merült fel, amelyeket azonnal a helyszínen tisztáztunk s írónk kétségkívül komoly és konkrét segítséget kaptak ezzel az előadással is.

A következő előadást író-ember tartotta Sebestyén M., Gorkij »Igy tanul-tam írni« című műve alapján, amelynek célja az volt, hogy megmutassa a bátor-talan kezdőknek, hogyan fejlődhet komoly és világvizonylatban is nagy íróvá egy ember, anélkül, hogy az iskola padjait koptatná, ha van elég akaratereje, hogy önmagát művelje, hogy megfeszített önálló munkával elsajájtassa mindazt, amit mások kényelmesen az iskolában, készen, megemésztve kapnak.

Ugyancsak a kezdők, a fiatal tehetségek felkutatása és a munkába való bekapcsolása céljából klubunk megalakulása után hamarosan pályázatot hirdetett önálló műre — szindarab, tanulmány, vers és elbeszélés megírására. A pályázaton csak kezdők vehettek részt, akiknek előbb még nem jelentek meg műveik. A pályázat nem hozott jelentősebb eredményt, mégis fontos, mert néhány eddig ismeretlen emberről tudtuk meg, hogy írással foglalkozik és be kell kapcsolnunk az egyesület munkájába. Több szép elgondolást különböző akadályok miatt sajnos nem valósíthatunk meg. Így elmaradt a szerzői est és elmaradt az egyik legszebb elgondolás megvalósítása — az antológia kiadása. Az induláskor ugyanis elhatároztuk, hogy párhuzamos antológiát adjon ki a két alosztály ugyanazokkal a művekkel mindkét nyelven. Ezt a tervet kissé talán túlméretezettnek is tartjuk, mert erőnk erre nem voltak elegendők, hisz még alig jutottunk túl a tapogatózásokon, ismerkedéseken.

Azonban, ami egyelőre elmaradt a nyári széthullás miatt és mert azóta még nem sikerült összeszedni a tagságot, nem jelenti azt, hogy mindez végleg, elmaradt. Ellenkezőleg, most már sokkal könnyebb lesz újból összeszedni az érdeklődőket, folytatni azt a munkát, amelyet ez a kis csoport májusban elkezdett.

Egyelőre legelső és legfontosabb feladatunk tehát az, hogy újból egybe-gyűljünk, megbeszéljük az időszerű irodalmi és politikai problémákat, hogy mindezekből levonjuk a szükséges következtetéseket és megállapítsuk a további tennivalókat. A legsürgősebb tennivalókat egyelőre a következőkben foglalhat-nánk össze:

A kapcsolatok újrafelvétele céljából összegyűjteni először a régi tagságot, megbeszélni velük a következő előadások tervét, kiosztani az előadásokat és ezeket rendszeresíteni;

Rendezni kell minél előbb egy önálló szerzői estet Szubotícán, vagy ha lehet a környéken is, amelyen a helyi és környéki írók szerepelnének saját műveikkel;

Meg kell hívni a noviszádi írókat egy nyilvános szerzői estre és egy ben-sőséges vita-estre a klubba, ahol a vajdasági magyar irodalom kérdéseiről tartanánk megbeszélést;

A legrövidebb időn belül ki kell szélesíteni az egyesület munkáját olyanformán, hogy lehetőleg több ifjút, kezdő író, vagy érdeklődőt vonjunk be, hogy első, bizonytalan lépéseiket itt tegyék meg, ahol baráti és jóakarató kritikát, bátorítást, útmutatást és tapasztalatokat nyerhetnek. Mindez nem ütközik egyáltalán nehézségekbe, hisz ma már nem félnek az ú. n. »beérkezettek« sem a kezdőktől, nem kell félniük, hogy elveszik tőlük a kenyeret. Kulturális forradalmunk olyan arányokat öltött, hogy íróink nem győzik kielégíteni a fejlődő könyvkiadás, a növekvő kultúr-éhség igényeit. A szocializmus megvalósítása nemcsak a gyárakban és a mezőgazdaságban, vagy egyéb termelési ágakban fontos, hanem ugyanilyen jelentőségű kulturális téren is, a művészetekben általában és külön az irodalomban.

Ha szerény erőkkkel is, ha kicsiny lehetőségek között is, a szuboticei íróklub is ezt a feladatot hivatott megoldani, vagyis hivatott hozzájárulni ennek a feladatnak megoldásához.

Juhász Géza

Hogyan változott át Milán — hála a Tájékoztató Iroda határozatának — Grisává

Vigodszki Sztaniszláv íróat a második világháború alatt ismertem meg, mint egyikét azoknak a nagyszámú lengyeleknek, akik az időtájt messze távolból, börtönök rácsain keresztül érezték a mi népünk forradalmának erejét és lelkesedtek érte.

Vigodszkit a háború folyamán a lengyel zsidók legtöbbször a sorsa érte el az auschwitzi táborban s nyúlódott a háború végéig. A táborban Vigodszki nagyon sok nemzet fiait ismerte meg s az ő révükön hazájukat is. Így találkozott a Jugoszlávokkal is, akik az auschwitzi haláltáborban az optimizmust, a jövőbe vetett szilárd hitet hirdették.

Túlélve a haláltábor borzalmaival, a szabad Lengyelország írójaként tartós emlékében őrizte táborbeli társait. Valahányszor Jugoszlávokkal találkozott meghatottan emlegette az auschwitzi közös emlékeket. Személyes beszélgetésünk alkalmával kijelentette: »Remek emberek voltak azok! Micsoda halálmegvető bátorság lakott bennük! Vakmerők még a táborban is!« Nem tartottam rendkívülinek ezeketán azt a túlzott érdeklődést, amit Jugoszlávia iránt tanúsított, művészeink élete és hazánk újjászületésének kérdései egyaránt foglalkoztatták. Türelmetlenül várta a lengyel írók tervbevett jugoszláviai látogatását, hogy ő is közelről lássa azt az országot, amelyet sok vonatkozásban már jól ismert.

E várakozással eltelve írta meg Milán jugoszláv partizánról szóló elbeszélését. A novella címe »Milán«, az »Odredzenje« c. heti irodalmi folyóiratban jelent meg 1947-ben, két folytatásban. Az első szeptember 21-én megjelenő 38 (147) számban, a második szeptember 28-án a 39 (148) szám közleményeként.